

Píšem bez chýb



Ja na
to
mám...

Kde sa píšu:

- i/y
- čiarky
- veľké písmená

... ja sa **to** naučím

MÁRIA BELÁKOVÁ, MARTIN OLOŠTIAK
LUCIA GLANITSOVÁ-OLOŠTIAKOVÁ

FRAGMENT

PÍŠEM BEZ CHÝB

Aj v tlačenej verzii.

Objednať si môžete na stránke
www.fragment.sk



Ďalšie e-knihy v edícii:

Aké i/y sa píše?

Kde sa píšú veľké písmená?

Kde sa píšú čiarky?

Lucia Gianitsová-Ološtiaková, Martin Ološtiak, Mária Beláková

Píšem bez chýb – e-kniha

Copyright © Fragment 2013

Všetky práva sú vyhradené.

Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie rozširovať
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

Píšem bez chýb

Lucia Gianitsová-Ološtiaková

Martin Ološtiak

Mária Beláková

Obsah

Aké i/y sa píše?

Písanie i/í, y/ý	11
1 Písanie i/í, y/ý v domácich slovách	12
1.1 Písanie i/í, y/ý po tvrdých a mäkkých spoluhláskach	12
1.2 Písanie i/í, y/ý po obojakých spoluhláskach	17
Vybrané slová po <i>b</i>	17
Vybrané slová po <i>m</i>	20
Vybrané slová po <i>p</i>	23
Vybrané slová po <i>r</i>	25
Vybrané slová po <i>s</i>	29
Vybrané slová po <i>v</i>	31
Vybrané slová po <i>z</i>	33
Súhrnné cvičenia	35
1.3 Písanie i/í, y/ý v predponách a príponách domácich slov	40
2 Písanie i/í, y/ý v cudzích slovách	43
2.1 Písanie i/í, y/ý vnútri cudzích slov	43
2.2 Písanie i/í, y/ý v predponách a príponách cudzích slov	49
3 Písanie i/í, y/ý v gramatických koncovkách	56
3.1 Podstatné mená	56
Mužský rod	56
Ženský rod	61
Stredný rod	63
Súhrnné cvičenia	64
3.2 Prídavné mená	65
Prídavné mená podľa vzoru <i>pekný a cudzí</i>	65
Prídavné mená podľa vzoru <i>pávi</i>	68
Prídavné mená podľa vzoru <i>otcov/matkin</i>	69
3.3 Zámená	71
Osobné zámená <i>ja, ty, on, ona, ono, my, vy, oni, ony</i>	71
Privlastňovacie zámená podľa vzoru <i>môj</i>	72
Opytovacie zámená <i>kto, čo</i> a ukazovacie zámená <i>ten, tá, to</i>	73
Vymedzovacie zámeno <i>sám, sama, samo</i>	74
Zámená <i>aký, ktorý, kolký, taký, samý, ten istý, iný, nijaký, žiadny...</i> , <i>čí</i>	75
3.4 Číslovky	77
Základné a radové číslovky	77
3.5 Slovesá	81
Kľúč k cvičeniam	83

Kde sa píšú veľké písmená?

1	Písanie veľkých písmen vo vlastných menách	91
1.1	Mená ľudí a bytostí	91
1.2	Mená zvierat.	99
1.3	Mená národov, národností, obyvateľské mená	101
1.4	Prídavné mená utvorené od mien ľudí a živých bytostí.	103
1.5	Názvy kozmických telies	105
1.6	Názvy útvarov zemského povrchu: kontinentov, ostrovov, pohorí, nížin, vodných tokov a pod.	108
1.7	Názvy krajín, štátov a ich častí	117
1.8	Názvy ľudských sídel, ich častí a stavieb.	123
1.9	Názvy organizácií, verejných inštitúcií, firiem a obchodov	133
1.10	Názvy dopravných prostriedkov, značiek, výrobkov	140
1.11	Názvy významných historických udalostí, sviatkov	142
1.12	Názvy písomností, prostriedkov masovej komunikácie, kultúrnych a športových podujatí, ocenení a fondov	146
2	Písanie veľkých písmen v ostatných prípadoch	151
	Kľúč k cvičeniam	155
	Všeobecné pravidlá písania veľkých a malých písmen vo vlastných menách	161

Kde sa píšú čiarky?

1	Interpunkčné znamienka – čiarka	167
1.1	Písanie čiarky v jednoduchej vete	167
1.1.1	Písanie čiarky pri citosloviach	167
1.1.2	Písanie čiarky pri časticiach	171
1.1.3	Písanie čiarky pri osloveniach a zvolaciach výrazoch	176
1.1.4	Písanie čiarky pri kontaktoch výrazoch	178
1.1.5	Písanie čiarky pri spájaciach výrazoch v jednoduchej vete	180
1.1.6	Písanie čiarky pri výrazoch používaných na vymenúvanie, uvádzanie príkladov, spresňovanie, vysvetľovanie atď.	182
1.1.7	Písanie čiarky pri vsuvkách	184
1.1.8	Písanie čiarky pri voľných vetných členoch	187
1.1.9	Písanie čiarky pri viacnásobných vetných členoch	193
1.1.10	Písanie čiarky v adrese	198
1.1.11	Písanie čiarky pri spojkách v jednoduchej vete	199

1.2 Písanie čiarky v súvetí	201
1.2.1 Písanie čiarky v bezspojkovom pripájaní viet	201
1.2.2 Písanie čiarky pri priraďovacích spojkách	202
1.2.3 Písanie čiarky v podradovacom súvetí	206
2 Súhrnné cvičenia	210
Kľúč k cvičeniam	215
Literatúra	231



Poznámka k časti *Kde sa píše veľké písmená*:

V práci boli použité upravené cvičenia zo seminárnych prác týchto absolventov a študentov slovenského jazyka Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove: Mgr. Jozef Čollák, Mgr. Eva Merňáková, Bc. Barbora Čechová, Bc. Monika Čechová, Bc. Alexandra Čičvákova, Bc. Dominika Demjanová, Bc. Jana Fogašová, Bc. Zuzana Hajovská, Bc. Katarína Hašková, Bc. Michaela Hurajtová, Bc. Petra Chovancová, Bc. Ján Klenotič, Bc. Vladimíra Kordaničová, Bc. Eva Krišťanová, Bc. Lívia Marcincáková, Bc. Lenka Mihaliková, Bc. Katarína Ondášová, Bc. Jana Palková, Bc. Zuzana Papežová, Bc. Ivana Rabatinová, Bc. Jana Rusiňaková, Bc. Zuzana Saxunová, Bc. Simona Starinská, Bc. Zuzana Surmová, Bc. Lenka Šimková, Bc. Andrea Šoltésová. Ďakujeme.

Milí čitatelia, milé čitateľky!

Pravopis tradične patrí k „najviditeľnejším“ oblastiam slovenskej gramatiky, z čoho pramení aj fakt, že pravopis sa medzi bežnými používateľmi jazyka často s gramatikou stotožňuje.

Táto publikácia si všíma tri dôležité pravopisné okruhy: písanie i/y, písanie veľkých písmen a písanie čiarky. Je určená najmä žiakom/žiačkám a študentom/študentkám základných a stredných škôl, ale aj všetkým tým, ktorí sa zaujímajú o slovenský pravopis a ktorým nie je ľahostajná úroveň ich písaného jazykového prejavu.

Človeku je vlastné myslenie v protikladoch a na základe protikladov sa nám poznatky ľahšie ukladajú do pamäti. Princíp protikladnosti sme preto zvolili aj pri písaní tejto publikácie. V nej sa každá kapitolka začína tabuľkou, v ktorej sa daný pravopisný problém predstavuje konfrontačne – v ľavom stĺpci sa uvádzajú prípady na jeden jav (napr. písanie mäkkého i, písanie veľkých písmen), v pravom stĺpci opačné prípady (napr. písanie tvrdého y, písanie malých písmen). Potom nasleduje dostatok cvičení (aj s kľúčom), v ktorých si môžete upevniť získané vedomosti o pravopise, ale aj oprášiť si (či dozvedieť sa) viacero ďalších zaujímavých informácií.

Zároveň vás však musíme upozorniť, že ani úspešné zvládnutie všetkých úloh v tejto príručke nemusí zaručovať, že uvedené pravopisné problémy zvládnete. Veľkou výhodou je, ak radi a veľa čítate (po slovensky). Dovoľme si tvrdiť, že ten, kto číta od malička pravidelne obľúbené knižky alebo náučné slovníky, máva zriedka problémy s tým, ako slovo správne zapísať, keďže mu pomáha jeho zraková pamäť. „Pamätá si“, ako slovo vyzerá či kde sa píše čiarky medzi slovami alebo medzi vetami. Väčšine z nás sa totiž správne zapísané domáce a postupne aj potrebné cudzie slová tak hlboko „vrijú, do Misle“, že pri ich nesprávnom zapísaní nám ich podoba hneď „byje, do Očý“. ☺ Rovnako však treba myslieť aj na to, že už aj kratšie, ale opakované vnímanie nesprávne zapísaných slov môže ovplyvniť naše podvedomie a aj „citlivosť“ na pravopisné chyby, ktoré robíme sami. Aj preto je také dôležité, či nápisy a plagáty na ulici, reklamy v televízii, rôzne knihy a časopisy, ktoré sa k nám dostávajú, sú pravopisne v poriadku.

Veríme, že po prečítaní tejto príručky a po vypracovaní cvičení, ktoré sa v nej nachádzajú, pravopisné problémy pre vás prestanú byť problémami a budete si môcť povedať: *Aj ja už PÍŠEM BEZ CHÝB!*

Autori

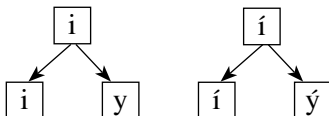
Aké *i/y* sa píše?

Lucia Gianitsová-Ološtiaková

PÍSANIE *I/Í, Y/Ý*

- v slovenčine máme **samohlásky** (krátke) *i* a (dlhé) *í*, ktoré sa v písanej podobe označujú **písmenami** *i, í* (krátka/dlhá jota) alebo *y, ý* (krátky/dlhý ypsilon):

hlásky:



písmená:

- hoci sa to nezdá, písmená *i/í* (jota) sa používajú častejšie ako písmená *y/ý* (ypsilon)
- v tejto príručke budeme postupne vysvetľovať a precvičovať písanie *i/í, y/ý*:
 - vnútri
 - domácich slov po tvrdých, mäkkých a po obojakých spoluhláskach
 - cudzích slov
 - v predponách a príponách
 - domácich slov
 - cudzích slov
 - v gramatických koncovkách slovných druhov:
 - podstatných mien
 - prídavných mien
 - zámen
 - čísloviek
 - sloviess



1 PÍSANIE I/Í, Y/Ý V DOMÁCIICH SLOVÁCH

1.1 Písanie *i/í, y/ý* po tvrdých a mäkkých spoluhláskach

● vnútri domácich slov sa *i/í* a *y/ý* píše podľa toho, za akou hláskou nasleduje:



➤ po mäkkých spoluhláskach *d', t', ň, l', dž, č, ž, š, dz, c, j* píšeme *i/í*:

ď	<i>dedina, div, divadlo, divák, dívať sa, diviak, divina, diviť sa, divný, divočina, divoch, divý, hladina, hodina, hrdina, jedináčik, jedinečný, kladivo, obdivovať, ojedinelý, podivuhodný</i>
ť	<i>ctížiadostivý, dostihy, dovtípiť sa, lahtikár, natisnúť sa, navštíviť, nedostihnuteľný, odštiknúť, oštitkovať, postihnuteľný, potichu, predstih, pristihnúť, pritisnúť, sprotiviť sa, stíhačka</i>
ň	<i>ani, hmilička, hnis, hniť, kniha, knísať, mních, nasnímať, nezničiteľný, nič, ničiť, niť, nízky, nižný, oni, podnik, ponímať, poníženie, ponížujúci, prenikavý, snímka, únik, vnímať</i>
l'	<i>blikať, blízko, bliženec, bližieť sa, cilingať, cvrlikať, hlina, hlink, hlísta, hľiva, chlipkať, klíčiť, klinec, klipkať, koliba, kolísať sa, líce, ligotať sa, lichobežník, lichotiť, lichva, linajka, lipa, lipový, lis, list, líška</i>
dž	
č	<i>čičíkať, čihať, činiteľ, činný, činohra, čipka, číry, číslo, čistý, čítať, čižik, čižma, dobročinnosť, odpočívať, počítať, prečín, príčina, čistiareň, úči-nok, vyčíňať, začínať</i>
ž	<i>celoživotný, dožinky, doživotie, lyžica, náruživý, obojživelník, pažítko, požičovňa, pôžitok, prežívať, starožitný, úžitkový, užívateľ, zažívať, žičiť, žihadlo, žihlava, žila</i>
š	<i>ošípaná, podšívka, prešibaný, rozširovať, šibal, šibať, šibenica, šija, šík, šikmý, šikovný, šíp, šípka, široký, šiška, šiť, všimnúť si, výšivka, zošit</i>
dz	<i>medzi</i>
c	<i>cinkať, cibriť, cibuľa, cicavec, cica, cikať, cintľavý, cirkev, cit, ocitnúť sa, bezcitný, necitlivý, súcit, civieť, jemnocitný, palacinka, cíp</i>
j	<i>dojímavý, prijímačky, vajíčko, zaujímavý</i>

➤ **po tvrdých spoluhláskach *d, t, n, l, h, ch, k, g* píšeme *y/ý*:**

d	<i>dokedy, dyha, dýchať, dýka, dym, dyňa, kedy, nádych, nikdy, oddýchnuť si, odkedy, povzdych, vladyka, vtedy, vždy, zadychčať sa</i>
t	<i>dotyk, motyka, motýľ, ostýchať sa, rozptýliť, styk, stýkať sa, štyri, ty, tyč, týčiť sa, týkať sa, tykať, tylo, týrať, týždeň, zatykač</i>
n	
l	<i>blýskať sa, blýskavý, lyko, lysina, lysý, lýtko, lyže, lyžica, mlyn, oplývať, ovplyvniť, plyn, plynúť, plyš, plytký, plytvať, slýchať, splývať, vplyv, vzlykať, zlyhať</i>
h	<i>hýbať sa, hybký, hydina, hýľ, hynúť, hýriť, ohybný, ohyzdny, pahýľ, pohyb, prehýriť</i>
ch	<i>chyba, chýbať, chýr, chystať, chytať, chytrák, chyža, nachýliť, odchýlka, pochybovať</i>
k	<i>Beskydy, jaskyňa, kydať, kýchať, kyjak, kynožiť, kýpeť, kypieť, kyprý, kyselina, kyslý, kysnúť, kytica, kyvadlo, kývať, nákyt, pokyn, poskytnúť, prikývnuť, rakyta</i>
g	

- tieto pravidlá sa netýkajú slova *pijatika*, citosloviec (napr. tik-tak, kikirikí, chichi) a niektorých vlastných mien (napr. Dinka, Tiba)

POZOR!		
 	<p>lis, lisovať ➔ tlakom spracúvať</p> <p><i>Po obede zapol lis na papier.</i></p>	<p>vlys ➔ z franc., ozdoba budov v podobe vodorovného pása</p> <p><i>Vlys z Parthenónu zostane aj naďalej v Londýne.</i></p>

1. Doplň *i/í* alebo *y/ý*:

a) Žofia potrebovala pomoc, a ona, Helga, z_l_hala. **b)** Miestna d_chovka nacvičuje austrálsku hymnu. **c)** Potom nasledovalo t_cho. **d)** Pred kostolom stojí mohutná l_pa. **e)** Príchod Vianoc už môžeme rátať na t_ždne. **f)** Ten roj najprv vyd_mil a potom ho vzal do vreca. **g)** Naopak, k_slý citrón sa ušiel tým, ktorí sa zahrali na cestných pirátov. **h)** O dačom takom nebolo

an_sl_chať. **i)** Potom sa zdvihol a vyšiel von pred svoju ch_žu. **j)** Ja som K_sučan, manželka Záhoráčka, nuž sa na Veľkú noc nemôžeme zaobísť bez tradičných jedál. **k)** Robím to preto, prečo aj t_. **l)** Písanie a literatúra ju dovedli k d_vadlu. **m)** Myslíme na ml_nára Jána Greguša. **n)** Založila si ruky za hlavu a d_vala sa na trávniky, palmy a oceán. **o)** Pripomínala krásneho bieleho mot_ľa, ktorý doletel do ich kráľovstva len náhodou. **p)** Rodoský kolos patrí medz_ sedem d_vov sveta. **q)** Bývam v rodinnom dome v obci N_rovce, okres Levice. **r)** Pri plote stála suseda a k_vala rukami. **s)** Podkrovné priestory si pl_nárne prenajali od mesta v roku 1996. **t)** Jeho ch_tľavý smiech rýchlo napadne celé okolie. **u)** Cesto zač_na k_snúť a pretekať z hrncov. **v)** Vraj vystrelil na d_viaaka, ale ten mu zabehol do húštiny. **w)** Na veľkolepej prestavbe sa zúčastnili št_ria svetoví architekti. **x)** Slová ho ud_vili a zasiahli ako úder blesku. **y)** Prešiel som úplne všetkým a vôbec sa nehanbím za to, že viem držať mot_ku, lopatu a všetko ostatné. **z)** Naďabil na d_viačí chodníček, držal sa ho vari sto metrov a potom odbočil.

2. Roztried' slová na dve skupiny, podľa toho, či sú napísané správne alebo nesprávne.

lisina, likožrút, kitica, motyka, chyták, gymnasta, hidina, čistota, dyvina, ticho

3. Tajnička

Ak sa chceš dozvedieť koniec vtipu, vyrieš tajničku tak, že do nej doplníš slová s i/í a y/ý:

Dedko karhá vnúčika – prváčika:

„Prečo nechceš ísť do školy?“

„A čo tam budem robiť,“ bráni sa vnúčik,

„keď neviem ani písať, ani...“.

1. topánky na zimu
2. vnímať zmyslami
(hmatom, čuchom)
3. počet ročných období
4. krátka bodná zbraň
5. mávať

				5.
			4.	
1.		2.	3.	

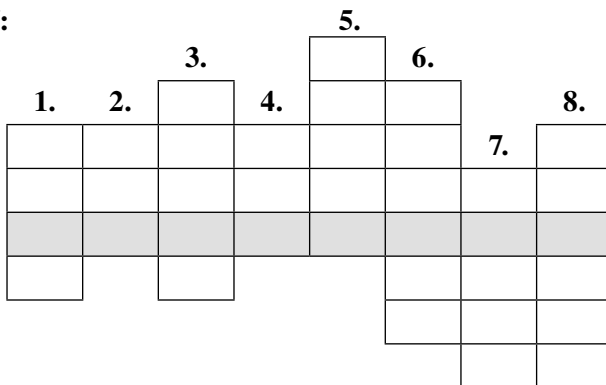
4. Oprav pravopisné chyby:

a) Dyvila sa Holena, dyvila sa macocha, keď videli, ako sa Maruška ponáhla s fialkami domov. **b)** „Tu to však neplatí,“ dodal vplivný muž futbalového sveta. **c)** Ostatní si vytvorili mienku, že otec Goriot je starý hírivec a kvôli takýmto ženám prišiel na mizinu. **d)** Dyvadlo na zábradlí bolo vždy dyvadlom hereckých, ale aj režisérskych osobností. **e)** „Hapčý, hapčý, hapčý!“ kýchala pani Rogersová. **f)** Letná sezóna sa chýli ku koncu. **g)** V druhom polčase ma chítali kŕče do lítku. **h)** A občas v dyvočine stretnete slona, ktorý k vám beží, oňucháva vás a hladká chobotom. **i)** V skutočnosti pre emailovanie platí to isté, čo pre akýkoľvek písomný stik. **j)** Pozornosť malého dyvoška upútali teraz paničkine rukavičky. **k)** Hon na lýšku sa môže začať. **l)** Obchodníci stále používajú stysk ruky v situáciách, keď považujú obchod za dojednaný. **m)** Prostriedkom lúky tečie plitký potok. **n)** Na konci zápasu je býk vyčerpaný a vtedy ho dorazia malou striebornou díkou. **o)** Iste, bez vetra sa ani lýstok nepohne. **p)** Z mäsitej stravy uprednostnite ryby a hidinu bez kože. **q)** V kuchini sa prakticky zdržiavali ľudia celý deň, najmä v zime. **r)** Ten čudný tichý plačlivý vzlik sa ozýval z jej vnútra. **s)** Nemajú najmenší ostich pred cudzincami a vždy ich prídu vítať. **t)** Chvíľami som vzlikala, chvíľami som sa smiala. **u)** Aladin požiadala džina, aby preňho a pre Jazmínu pripravil hostynu. **v)** Navrhujem, aby sme si tak hodynku oddýchli v hoteli. **w)** Od uja diniara sme dostali takú veľkú diňu, že sme ju ledva odniesli. **x)** Náš hrdina sa však zrazu ocytne v tile nepriateľa. **y)** Bolo tycho, panovala neuveriteľná týšyna. **z)** Vaša čynnosť sa dá klasifikovať ako tíranie zvierata.



5. Dopln slov s *i/í, y/y*:

1. listnatý strom
2. správa, novina
3. mávať
4. zázrak, čudo
5. cifra
6. páliť na jazyku
7. nezašpinený
8. citrón je... (chuťovo)



6. Vyber slovo, ktoré nepatrí medzi nasledujúce slová.

Povedz, prečo si ho vybral.

- | | |
|---|---|
| <p>a) životospráva, medzi, lis, liko</p> <p>b) týždeň, motýľ, tisíčka, motyka</p> | <p>c) lysina, plin, listina, mlynica</p> <p>d) dych, divadlo, dokedy, vladika</p> |
|---|---|

7. Vyber odpoveď, v ktorej sú všetky slová napísané správne.

- | | |
|--|---|
| <p>1. a) mních, ničíť, chýr, hodina</p> <p>b) mných, ničíť, chýr, hoďina</p> | <p>c) mních, nyčíť, chír, hodina</p> <p>d) mních, ničíť, chír, hodina</p> |
| <p>2. a) divadelníčka, ticho, kočiš, medzi</p> <p>b) divadelníčka, ticho, kočiš, medzy</p> | <p>c) divadelníčka, ticho, kočiš, medzi</p> <p>d) divadelníčka, ticho, kočyš, medzi</p> |
| <p>3. a) kýchať, chíbať, dojímať, hidina</p> <p>b) kíchať, chíbať, dojímať, hydina</p> | <p>c) kíchať, chýbať, dojímať, hidina</p> <p>d) kýchať, chýbať, dojímať, hydina</p> |
| <p>4. a) tikadlo, dyňa, tisíčka, divoký</p> <p>b) tykadlo, dyňa, tisíčka, divoký</p> | <p>c) tikadlo, diňa, tisíčka, divoký</p> <p>d) tykadlo, dyňa, tisýčka, ďivoký</p> |
| <p>5. a) vzlyk, lýška, Nýrovce, nyt</p> <p>b) vzlik, líška, Nírovce, niť</p> <p>c) vzlyk, líška, Nýrovce, niť</p> <p>d) vzlyk, líška, Nýrovce, ňiť</p> | |



1.2 Písanie *i/í, y/ý* po obojakých spoluhláskach


- spoluhlásky *b, m, p, r, s, v, z* označujeme ako obojaké spoluhlásky, preto po nich v koreni domácich slov píšeme:
 - *y/ý* vo **vybraných slovách** (a v ďalších slovách odvodených od týchto slov) – pozri ďalej;
 - *i/í* v ostatných slovách;
- písmenami *i/í* a *y/ý* rozlišujeme aspoň v písme rovnako znejúce dvojice slov, napr. *biť* (udierať) – *byť* (existovať), *mi* (osob. zám. *ja* v datíve) – *my* (osob. zám. *my* v nom. pl.), *vír* (krútnava) – *výr* (druh sovy) atď. (pozri ďalej);

Vybrané slová po *b*

by	aby , akoby, čoby, kdeby, keby, nieby, sľaby, žeby
býk	býčí , býček, býkovec
byvol	byvolí
byľ	byľka, byľôčka, bylina , bylínka, bylinkár, bylinkárka, bylinný, bylínový, bylinožravý, bylinožravec, černobyľ, černobyľový, zlatobyľ, byľu, byľku
bystrý	bystriť, zbystriť, zbystrovať, zbystrieť, bystroť, bystrina , bystrinka, bystrinný, Bystrica , bystro, bystrozrak, bystrozraký, bystrozrakošť, bystrozrako, bystronohý, bystrooký
Bytča	
byť (jestvovať)	bytie; bytosť , bytostný , bytostne; bývať , bývavať, bývalý , nebývalý, nebývalo, prebývať ; blahobyť, blahobytný, blahobytné; dobrobyť; živobytie ; samobytný, samobytnosť, samobytné; svojbytný, svojbytnosť, svojbytné; prvobytný; starobyľý, starobyľosť, starobyľo; možbyť; pobyť, pobyťový; úbytok
bývať	byť , byťový, byťovka, nebyťový, nábytok , nábytkár, nábytkárka, nábytkársky, nábytkárstvo, nábytkový; bývanie; obývať , obyvateľ , obyvateľka, obyvateľstvo, obyvateľský, praobývateľ, praobývateľstvo, obývací, obývačka, obývateľný, obývateľnosť, obytný; príbytok ; ubytovať, ubytúvať, ubytovávať, ubytovanie, ubytovňa, ubytovné, ubytovací, ubytovať sa; zabývať (obsadiť obyvateľmi), zabývať sa (usadiť sa); spolubývajúci, spolubývajúca, spoluobývateľ, spoluobývateľka

bydlo (bývanie)	bydlisko , obydlie
dobyť (zmocniť sa)	dobýjať (mesto), dobýjať sa, dobývať (sa) , dobyvateľ, dobyvateľský, dobyvateľsky, dobývací, dobyvačný, dobyvačnosť, dobyvačne, nedobytný, nedobytnosť, nedobytné, vydobyť , vydobýjať, vydobývať, výdobytok
dobytok	dobyťci, dobytkár, dobytkársky, dobytkárstvo
zbytočný	zbytočnosť, zbytočne,
nadbytok	nadbytočný , nadbytočný, nadbytočnosť, nadbytočne
prebytok	prebytočný, prebytočnosť, prebytočne, prebytkový
odbyt	odbytár, odbytárka, odbytisko, odbytový, neodbytný , neodbytnosť, neodbytné
kobyľa	kobylí, kobylka
obyczaj	obyczajový, obyczajný , obyčajnosť, obyčajne, neobyčajný, neobyčajnosť, neobyčajne, praobyčajný, praobyčajne

POZOR!	
byť → existovať <i>Byť lekárom mal akosi v krvi.</i>	biť → udierať <i>Alžbeta ich v zúrivosti začne biť palicou.</i>
bydlo → bývanie <i>Obrovia na vysokých vrchoch by-dlo mali, kde ich dvory a zámky vy-stavené stáli.</i>	bidlo → tyč <i>Potom položila vtáčika na bidlo a nasypala mu trochu semien.</i>
dobyť, dobýjať → zmocniť sa <i>V roku 1446 hrad dobyli a vypáli-li.</i>	dobíť, dobíjať → baterku alebo palicou <i>Prečo nemôžeme dobíjať všetky alkalické baterky?</i>
svojbytný a pod. → odvodené od <i>byť</i> <i>Slováci sú svojbytný národ.</i>	osobitný → odvodené od osoba, prípo-na -it-ný <i>Hovorili o potrebe osobitného zákona.</i>
byt → miestnosti na bývanie, príbytok <i>Máme slnečný a priestranný byt.</i>	bit → jednotka množstva informácie <i>Bajt (angl. byte) je zoskupenie spravidla 8 bitov.</i>

	bystro → rýchlo, prudko, rezko <i>Riečka tiekla bystro popod skalu.</i>	bistro → z franc., podnik s rýchlym občerstvením <i>Na rohu bolo malé bistro.</i>
	bývať → mať bydlisko <i>Bývam tu celý svoj život.</i>	bivak → z franc., tábor pod holým nebom <i>Pamätám sa na bivak na Choči.</i>

8. Doplň *i/í, y/y*:

a) Veľký horský b_vol je často obeťou poľovníkov. **b)** V ob_dvoch prípadoch sa dozvedáme to isté. **c)** Je vhodné prikladať b_linu na krvácajúce rany. **d)** Telefón dokáže automaticky prijať hovor a priebežne dob_jať batériu. **e)** Začudovane hľadeli na kohúta, ako vzlietol nazad na b_dlo a šiekral. **f)** Piadimužik je b_tosť merajúca jednu piad. **g)** Častou príčinou nadváhy je nadb_točná konzumácia jedla. **h)** Údolie dob_li a presadili tam svoju kultúru. **i)** Páchatelia nepoužili bodné zbrane, ale obeť dob_ili. **j)** Pridávajú sa k nim mladé kob_ly, ktoré odišli zo svojho stáda. **k)** Trpel, bol b_čovaný, ale vydržal to. **l)** Toto máva ob_čajne reálne jadro. **m)** Obaja si na živob_tie zarábame poctivo. **n)** Nad dverami visela b_čia hlava s rohami hrubými ako komínové rúry. **o)** B_ť trňom v oku je nepríjemné. **p)** Jeho povesť b_tkára bola známa široko-ďaleko. **q)** Skriňové hodiny v predizbe začali odb_jať dvanásť. **r)** Niekedy sa snažil zahrať na b_cích, inokedy na gitare. **s)** Uviedol nesprávnu adresu b_dliska, preto ho nemohli nájsť. **t)** V ich rokoch si Alexander už vydob_jal kráľovstvo a podmaňoval kmene. **u)** Výprava sa ub_tovala v bojnickom Športcentre. **v)** Dávajú robiť všetko znova, čo je zb_točné a najmä nadb_točné. **w)** Moja spolub_vajúca uznala, že pravda je opäť na mojej strane. **x)** Aká neodb_tná, bláznivá, zlá ženská! **y)** Francúzski kňazi pôsobili napospol praob_čajne. **z)** Berci aj dal odpoveď stab_ poľovník.

9. Do frazeologizmov doplň *i/í, y/y*:

a) Uplietol si na mňa poriadny b_č. **b)** Veď to b_je do očí. **c)** To je slovo do b_tky. **d)** Akob_z buka spadol. **e)** Jano b_va pánu bohu za chrbtom. **f)** B_ť na dobrej ceste. **g)** Hanb_m sa ako pes. **h)** Neb_ť z cukru. **i)** Darovanej kob_le nepozerať na zuby. **j)** Po nečase čas b_va. **k)** Svet je preň gomb_čka. **l)** B_ť sladký ako cukor (med). **m)** Jedným úderom zab_l dve muchy. **n)** Na konci b_č plieska. **o)** Odb_la mu posledná hodina. **p)** Má ob_dve ruky ľavé. **r)** Ani muške b_neublížil. **s)** Hlavou múr nepreb_ješ.

Vybrané slová po *m*

my	
myk	mykať (sa), mykaný, myknúť (sa), odmyknúť (sa), odmykať , pomyknúť (sa), pomykov , vymyknúť sa, vymykať (sa), pomykať (sa), pomykávať (sa), zamykať (sa)
mýliť (sa, si)	pomýliť (sa, si), zmýliť (sa, si), mýlka, mylný , mylnosť, mylne, pomýlený, pomýlenosť, pomýlene, omyl , omylný, neomylný, neomylnosť, neomylne, omylom
mysel'	myslieť (si), pomyslieť (si), myšlienka , myšlienkový, myšlienkové/o, bezmyšlienkovitý, bezmyšlienkovitosť, bezmyšlienkovite, bezmyšlienkovito, voľnomyšlienkar, voľnomyšlienkarcka, voľnomyšlienkarský, voľnomyšlienkarsky, voľnomyšlienkarstvo, mysliteľ, mysliteľský, mysliteľsky, mysliteľstvo, pomyslenie, (ne)mysliteľný, domyslieť (sa, si), domýšľať (sa, si), nedomyslený, nedomyslenosť, nedomyslene, odmyslieť, premyslieť, premyslený, premyslenosť, premyslene, popremýšľať, vymyslieť, vymýšľať, výmysel , výmyselník, výmyselníčka, navymýšľať, povymýšľať, úmysel , úmyselný, úmyselnosť, úmyselne, pomýšľať, pre-mýšľať , rozmyšľať, porozmyšľať, narozmyšľať sa, zmýšľať, zmýšľanie, zamýšľať, namyslieť si, namýšľať si, namyslený, namyslenosť, namyslenec, namyslene/o, primyslieť si, rozmyslieť si, rozmysel, (ne)rozmyslený, (ne)rozmyslene, nerozmyslenosť, vmyslieť sa, vmýšľať sa, zmyslieť si, zamyslieť sa, zamýšľať sa, zamyslený, zamyslenosť, zamyslene, dobromyseľný, dobromyseľnosť, dobromyseľne, hlbokomyseľný, hlbokomyseľnosť, hlbokomyseľne, choromyseľný, choromyseľnosť, choromyseľne, jednomyseľný, jednomyseľnosť, jednomyseľne, ľahkomyseľný, ľahkomyseľnosť, ľahkomyseľník, ľahkomyseľnica, ľahkomyseľníčka, ľahkomyseľne, malomyseľný, malomyseľníet, zmalomyseľníet, malomyseľnosť, malomyseľne, márnomyseľný, márnomyseľnosť, márnomyseľne, prostomyseľný, prostomyseľnosť, prostomyseľne, slabomyseľný, slabomyseľnosť, slabomyseľne, slobodomyseľný, slobodomyseľnosť, slobodomyseľne, ťažkomyseľný, ťažkomyseľnosť, ťažkomyseľne, trudnomyseľný, trudnomyseľnosť, trudnomyseľne, veľkomyseľný, veľkomyseľnosť, veľkomyseľne, zlomyseľný, zlomyseľnosť, zlomyseľník, zlomyseľníčka, zlomyseľnícky, zlomyseľne, myslím

zmysel	zmyselný, zmyselnosť, zmyselník, zmyselne, zmyslový, zmyslovo- vosť, zmyslove, zmyslovo, nezmysel, nezmyselný, nezmyselnosť, nezmyselne, nadzmyslový, zmysluplný, zmysluplnosť, zmyslu- plne, dvojzmysel, dvojzmyselný, dvojzmyselnosť, dvojzmyselne, nedvojzmyselný, nedvojzmyselnosť, nedvojzmyselne, v zmysle
priemysel	priemyselný, priemyselník, priemyselnícky, priemyslovka, sprie- myselníť, spriemyselňovať, elektro priemysel, kovopriemysel, umeleckopriemyselný
mys	
myš	myší, myšina, myška, myšička, myšiak, myšáci, myšacina, myša- cinec, zmyšiť sa, žabomyši
myť	mydlo , mydlieť, namydliť, mydlina, vymydliť, zmydlieť, mydielko, mydlový, mydlovníčka, zmydlovatieť; omyť, omývať, obmyť, ob- mývať, podmyť, podmývať, premyť, premývať, umýť, umývať , umývač, umývačka, umývadlo, umyváreň, umývací, doumývať, poumývať, vyumývať, vymyť, vymývať, povymývať, zmyť, zmý- vať, pomyje, Myjava
mýto	mýtnik , mýtny
hmýriť sa	čmýriť sa
hmyz	hmyzí, odhmyziť, odhmyzovať, zahmyziť, hmyzožravý, hmyzo- žravec,
smyk	smykový, smykovať, zasmykovať, priesmyk
šmyk	šmyks, šmykať sa , šmykový, protišmykový, šmykačka, šmykadlo, šmyklavý, šmyklavosť, šmyklavka , šmyklavo, šmyknúť (sa) , ušmyknúť, pošmyknúť sa, prešmyknúť sa, prešmyčka, vyšmyknúť sa, vyšmykovať sa, zošmyknúť sa, zošmykovať sa, pošmykať sa
žmýkať	žmýkací, žmýkačka, vyžmýkať, vyžmýkavať



POZOR!		
!	my → všetci (N. pl.) <i>Mala rovnaké podmienky ako my všetci.</i>	mi → ja, mne (D. sg.) <i>Otecko, prosím vás, odpustite mi! Dajte mi to!</i>
	mys → výbežok pevniny <i>Oboplával Mys dobrej nádeje.</i>	miss → slečna, kráľovná krásy <i>Tohtoročná miss sa objavila aj na výstave.</i> misa → nádoba <i>Na stole stála nová sklenená misa na ovocie.</i>
	zamykať → prudko pohnúť, napr. kľúčom <i>Zamykal kľučkou najsilnejšie ako vedel.</i>	zámik → záhyb na látke <i>Upravila si neposlušný zámik na šatách.</i> zamiháť → rýchly pohyb, napr. okom <i>Z druhej strany sa mi pred očami zamihal korbáč.</i>

10. Dopln' i/í, y/ý:

- a) M_slí si, že m_ ho neodhalíme. b) M_hol sa m_ pred očami. c) Poletujú tu komáre a kadejaký hm_z. d) Potravinársky priem_sel sa dostal do krízy. e) Podaj m_ pohár vody. f) Už si len namaľujem m_halnice a zm_znem. g) Pred obedom si um_ruky m_dlom! h) Zabudni už na m_nulosť. i) Šm_kať sa na šm_klavke je pre deti nezabudnuteľný zážitok. j) Chutí to ako pom_je. k) Nedáva m_ to zm_sel. l) Je to všetko vym_slené. m) Môj pom_kov som zakryl poznámkou. n) Chudáčisko, pom_lil sa. o) Ester bezm_šlienkovite prikývla. p) A to všetko sa stalo úm_selne. q) Ruky sa jej mierne chveli, keď zam_kala dvere. r) Musí to byť jej zať, dom_slela si Ruth. s) M_kne sa, ako zm_slov zbavená sa rúti dolu schodmi, vybehne z domu a zahne za roh. t) Možno ho dajaká neprajnica m_š zlomyseľne zjedla. u) Je nam_slený a arogantný. v) Otrokyňa jej henou prem_la vlasy, čím sa zvýraznil ich farebný odtieň. w) Prvú m_sku s polievkou priniesla hlavná kuchárka. x) Duel mal špecifický náboj súťaživosti, vym_kal sa z bežného extraligového priemeru. y) Potom by bolo naše m_sliteľstvo len úbohým výplodom našej fantázie. z) Už netečie voda a v kúpeľni sú všade m_dliny.





11. Do frazeologizmov doplň i/í, y/ý:

- a) Čušal ako m_š v diere. b) M_slí si, že jej patrí celý svet. c) Um_l sa ako mačka labkou. d) Zm_zol ako dym. e) Každý vie, kde ho topánka om_na. f) Hral sa s ním ako mačka s m_šou. g) Tichá voda brehy podm_va. h) Zmokol ako m_š. i) Ruka ruku um_va.



Vybrané slová po p

pýcha	pyšný, pyšnieť, spyšnieť, pyšne, pyšno, pýšiť sa, popýšiť sa, prepych, prepychový, prepychovo, hrdopýška
pykať	odpykať, odpykávať
pýr	pýriť sa, zapýriť sa
pysk (papuľa)	pyštek, pyskatý, pyskovať, vtákopysk
pýtať (sa)	popýtať, zapýtať, pytač, pytačky, odpýtať, odpytovať, vypýtať, vypytovať, dopýtať sa, dopytovať sa, dopyt, opýtať sa, opytovať sa, opytovací, opýtaný, popýtať sa, spýtať sa, spytovať sa, spýtavý, spýtavo, pospytovať sa, nevyspytateľný, nevyspytateľnosť, nevyspytateľne, sebaspytovanie, spytovať, vypytovať sa, povypytovať sa, prepytujem
pytliak	pytličiť, pytliacky, pytliactvo
kopyto	kopýtko, kopytník, kopytový, kopytný, párnokopytník, nepárnokopytník

POZOR!		
 	pysk → papuľa <i>Pysk týchto krokodílov je úzky.</i>	pisk → hvizd <i>V Nitre som piskal svoj druhý zápas.</i>
	pýcha → namyslenosť, hrdosť <i>Divadlo je pýchou nášho mesta.</i>	pichá (pichať) → bodáť niečím ostrým <i>Niečo ma tu na boku pichá!</i>

12. Doplň *i/í, y/ý*:

a) Ako vidím, celkom ťa premožla p_cha. **b)** Spomínané tri p_liere považoval za základ. **c)** V konečnom dôsledku p_kala za naivné chyby. **d)** Predpísaná viazanka škrtila, oblek p_chal. **e)** Pole už máme bez buriny, p_r sme zlikvidovali. **f)** Pretiahnutý p_sk týchto krokodílov je extrémne úzky. **g)** Odkiaľ ľudia vedia, že čert má kop_to, ale čarodejnica nie? **h)** Stáli sme v kamennej p_vnici, nad ktorou nenápadne a ticho šumel čas. **i)** Lesnému závodu p_tliak spôsobil škodu vo výške siedmich tisícok. **j)** Ale keď Janko na p_šťalke zap_skal, hneď k nemu pribehlo dvanásť krásnych sŕn. **k)** Domáca ponuka reaguje na domáci dop_t nedostatočne. **l)** „Čo sa stalo?“ sp_toval sa kapitán a plazil sa k nej. **m)** Lucia mi dávkovala lieky a p_chala injekcie. **n)** Lenže až taký prep_ch som si vtedy nemohol dovoliť. **o)** Vhodné sú aj vlhké p_liny alebo perlit, ktorý dobre drží vlahu. **p)** Príčinu smrti určí p_tva. **q)** Nejedem p_tač sa už ohlásil, ale ona o vydaji nechcela ani počuť. **r)** Laľa, ako sp_šnela! **s)** Nemajú peniaze na investovanie do prep_chu, napríklad do komfortných plavární. **t)** Domáci si odp_kali päť a hostia jedenásť dvojminútových trestov. **u)** Odvtedy začali chodiť p_šno ako kráľovné. **v)** Tam si táral, p_skoval, koľko sa len dalo, a tu si zbabelý? **w)** Porozprával som sa s pani produkčnou, pop_tala sa na deti, ktoré u nás pri poslednej návšteve spoznala. **x)** Súčasne sa spotreba výrazne zvýši vďaka nárastu dop_tu zo strany automobilového a elektronického priemyslu. **y)** Naša liga je skutočne nevysp_tateľná. **z)** Rožný statok a jelenia zver má kop_tá rozdelené na dve časti, preto patria k párnokop_tníkom.

13. Do frazeologizmov doplň *i/í, y/ý*:

a) V tom trčí čertovo kop_tko. **b)** Červená sa ako p_vónia. **c)** Mám p_tačov na každý prst desať. **d)** P_je ako dúha. **e)** Duša mu za ňou p_ští. **f)** P_cha peklom dýcha. **g)** Malá hŕba p_ta viac. **h)** Sú na jedno kop_to. **i)** Sú sto rokov za op_cami. **j)** P_chol do osieho hniezda. **k)** Je to pravda do posledného p_smena. **l)** P_cha na ulici a handry v truhlici.



Vybrané slová po r

ryba	rybí, rybka, rybička, rybačka, rybár, rybárka, rybársky, rybárstvo, rybárčiť, rybárík, rybáriči, rybina , rybinovací, rybinovitý, rybník , rybníček, rybnikár, rybnikársky, rybnikárstvo, rybníkový, rybáci, rybacia, rybnatý, rybný, zarybniť, zarybňovať, rybolov, rybolovný, veľryba, veľrybí
ryčať	zryčať, zaryčať, ryk , obrýknuť (sa), obrykovať (sa)
rýdzi	rýdzosť, rýdze, rýdzo, rýdzik
ryha	ryhovať
rýchly	rýchliť, rýchliareň, rýchlený, rýchlosť, rýchlostný, rýchlomer, rýchlik, rýchlikový, rýchle, rýchlo, narýchlo, rýchlopis, rýchlopisný, rýchlovýťah, rýchlovýkrm, rýchločistiareň, rýchlokorčuľovanie, rýchlokorčuliar, rýchlokorčuľiarka, rýchlokorčuľiarsky, rýchloopravovňa, rýchlopalba, rýchlorazenie, rýchlorazič, rýchlotavba, rýchlovárič, rýchlobežný, rýchlopalný, rýchlorastúci, prirýchliť, prirýchľovať, urýchliť, urýchľovať, urýchľovač, urýchlený, urýchlene, zrýchliť (sa), zrýchľovať (sa), zrýchlený, zrýchlenie, zrýchlene, rýchlodráha, rýchlovlak, rýchlonohý, bleskurýchly, bleskurýchle, bleskurýchlo
rys	rysí
rysovať	narysovať, rys, ryska, nárys, rysovač, rysovadlo, rysovňa, rysováci, rysovať sa, obrys, obrysový, pôdorys, pôdorysný, veľkorysý, veľkorysosť, veľkoryso
ryšavý	rysavý, ryšavec, rysavo, ryšavo
ryť	rytec, rytkyňa, rytecký, rytectvo, rytina, drevorytina, kameňorytina, medirytina, rydlo, ryť sa, doryť (sa), podryť, podrývať, podrývač, podrývačka, podrývačský, podrývateľ, podrývateľka, prerýť (sa), prerývať (sa), prerývaný, prerývanosť, prerývane, prerývano, rozryť, rozrývať (rozrušovať povrch), rozrývač, vryť (sa), vrývať (sa), vyryť, vyrývať, zryť, zryvať, zaryť (sa), zaryvať (sa), drevoryt, drevorytový, drevorytec, drevorytecký, drevorytectvo, kameňoryt, kameňorytec, kameňorytecký, kameňorytectvo, linoryt, linoleoryt, linoleorytový, mediryt, medirytec, medirytecký, medirytectvo, medirytina, oceloryt, ocelorytina, kovorytec, kovorytecký, kovorytectvo
úryvok	úryvkovitý, úryvkovitosť, úryvkovite, úryvkovito